

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yirmi birinci İnikat

9. I. 1956 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	10	6. — Sualler ve cevaplar	12
2. — Havale edilen kâğıtlar	10	A — Şifahi sualler	12
3. — Yoklama	11	1. — Kars Mebusu Turgut Göle'nin, Demokrat Parti Reisvekili Fuad Köprülü'nün yaptığı basın toplantısındaki konuşmaları hakkında Başvekilden şifahi suali (6/113)	12
4. — Nutuklar	11	2. — Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, devlet radyosu hakkında Başvekilden olan sualine Devlet Vekili Emin Kalafat'ın şifahi cevabı (6/116)	12:20
1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan'ın İtalyan Parlamentosuna mensup heyetin Meclisi ziyaretleri münasebetiyle nutukları	11	B — Tahriri sual	20
5. — İkinci defa reye konulan maddeler	12	1. — Diyarbakır Mebusu Ragıp Karasmanoğlu'nun, bir sene zarfında ne kadar jet uçağı düştüğüne ve şehit subayların ailelerine ne miktar yardım yapıldığına dair sualine Milli Müdafaa Vekili Şemi Ergin'in tahriri cevabı (7/95)	20:22
1. — İzmir Mebusu Pertev Arat'ın, Gayrimenkul Kiraları hakkındaki 6570 sayılı Kanunun muvakkat birinci maddesinin (Ç) fıkrasının tadiline dair kanun teklifi ve Muvakkat Encümen mazbatası (2/169)	12,20,23:26		

1. — SABİK ZABİT HULASASI

Yapılan yoklama neticesinde ekseriyet bulunmadığı anlaşıldığından 9 . I . 1956 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikat tatil edildi.

Reisvekili	Kâtip
Kayseri Mebusu	Kayseri Mebusu
<i>Fikri Apaydın</i>	<i>Ömer Mart</i>
Kâtip	
Hakkâri Mebusu	
<i>Übeydullah Seven</i>	

Sualler

Tahriri sual

1. — Gaziantep Mebusu Süleyman Kuranel'in, 1950 yılından beri inşasına başlanılan çimento fabrikaları ile termik ve hidro - elektrik santrallerine ve Sarıyar Barajından elde edilecek yıllık enerji miktarına dair tahriri sual takriri İşletmeler Vekâletine gönderilmiştir. (7/126)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Mazbatalar

1. — Güzel sanatlarda fevkalâde istidat gösteren çocukların Devlet hesabına yetiştirilmeleri hakkında kanun lâyihası ve Maarif ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/178) (Ruznameye)

2. — Rusçuklu Yusuf Sümbüloğlu'nun eşi Nihal Sümbüloğlu ile çocukları Oral Sümbüloğlu ve Nair Sümbüloğlu'na vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında kanun lâyihası ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/264) (Ruznameye)

3. — Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Teşkilâtı ile akdedilen Teknik Yardım Anlaşması ile bu Anlaşmaya ait iki mektubun tasdikine dair kanun lâyihası ve Hariciye, Sıhhat ve İçtimai

Muavenet, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/216) (Ruznameye)

4. — Çorum Mebusu Hüseyin Ortakcioğlu ve Çankırı Mebusu Tahir Akman'ın, Bitlis'in Zeydan mahallesinden Ramazanoğlu Abdülkerim Zirhlı'ya vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/119) (Ruznameye)

5. — 2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenliklerinde geçen hizmetlerin 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen «Aylık ücretli, sürekli vazifeler» meyanında bulunup bulunmadığının tefsirine dair Bağvekâlet tezkeresi ve Muvakkat ve Bütçe encümenleri mazbataları (3/88) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,10

REİS — Refik Koraltan

KATIPLER : Ubeydullah Seven (Hakkâri), Ömer Mart (Kayseri)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapıyoruz.
(Kars Mebuslarına kadar yoklama yapıldı)

REİS — Çoğunluğumuz vardır, celseyi açıyorum.

4. — NUTUKLAR

1. — *Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan'ın, İtalyan Parlamentosuna mensup heyetin Meclisi ziyaretleri münasebetiyle nutukları*

(Bu anda Heyeti Umumiye salonunu kor-diplomatîğe mahsus olan locasına memleketimizde misafir olarak bulunan İtalyan Parlamentosundan bir heyet girdi ve gelişleri sürekli ve şiddetli alkışlarla karşılandı)

REİS — Muhterem arkadaşlar; Yüksek Meclisiniz adına yapılan davet üzerine dost ve müttefik İtalyan milleti parlamentosundan güzide bir heyet iki günden beri memleketimizin misafiri olmakta ve şu anda Yüksek Heyetinizi ziyaret maksadiyle aramızda ve karşınızda bulunmaktadırlar. Bilmem söylemeye lüzum var mı? Şu anda inanarak, bu mesut fırsattan istifade ederek ve Yüksek Heyetinizin de samimi duygularına tercüman olarak kaydedebiliyorum ki, tarih boyunca iki millet, İtalyan milleti ve Türk milletleri birbirleriyle yakından tanışmanın, buluşmanın, çeşitli hâdiselerle münasebette bulunmanın seyri içinde bugüne ulaşmış bulunuyorlar. İkinci Dünya Harbinden sonra medeni âlemi, sulh âlemini tehdideden tehlike karşısında birleşen Avrupa devletleri, adı NATO camiası olan devletler arasında İtalyan mil-

leti de Türk milletiyle beraber tarihte kendilerine yaraşan asil mevkii almış bulunuyorlar.

Ona hiç şüphe yoktur ki, Akdeniz devleti olarak, kıta devleti olarak barışın, sulhün tek teminatı; dünyayı saran, bilinen şartlar içinde onu tehdideden tehlikeleri önleyecek tek kuvvet, Akdeniz devletlerinin birbirine gönül vermeleri, birbirine inanmaları, sulh ve emniyet dâvasını korumak için beraber yürümeleri, bütün dünyanın ve hele medeni âlemin beklediği sulh yolundaki tek teminat olacaktır.

İşte görüyorsunuz, memleketimize Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın misafirleri olarak gelen İtalyan milletinin güzide heyeti nasıl şu anda aramızda bulunuyorsa, hiç şüphe yok İtalyan milleti de, - muhterem heyetinizin yüksek duygusuna tercüman olarak biraz önce söylediğim gibi - sulh ve insanlığın emniyeti yolundaki dâvanın ideal ifadesi olarak elbette ve daima beraberimizde ve safımızda bulunacaktır. İşte ben bu duygu ile ve elbette sizlerin sulh yolunda ve medeni âlemin emniyet ve huzur içinde yaşaması yolundaki asil, değişmez kararınıza; Türk milletinin değişmez kararına tercüman olarak muhterem misafirlerimize Yüksek Heyetiniz namına hoş geldiniz diyorum ve onları hürmetle selâmlıyorum. (Şiddetli ve sürekli alkışlar)

Gündeme devam ediyoruz.

5. — İKİNCİ DEFA REYE KONULAN MADDELER

1. — *İzmir Mebusu Pertev Arat'ın, Gayrimenkul Kiraları hakkındaki 6370 sayılı Kanunun muvakkat birinci maddesinin (Ç) fıkrasının tadiline dair kanun teklifi ve Muvakkat Encümen mazbatası (2/169)*

REİS — Efendim; lâyiha geçen celsede görüşülmüş, açık oya arz edilmişti. Ekseriyet hâ-

sıl olamadığı için şimdi yeniden açık oya arz edilecektir. Kutular gezdirilecektir, lütfen reylerinizi istimal buyurun.

Reylerini kullanmayan arkadaşlar varsa, lütfen reylerini versinler.

Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Reylerin tasnifine kadar gündemin sualler kısmına geçiyoruz .

6. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — ŞİFAHİ SUALLER

1. — *Kars Mebusu Turgut Göle'nin, Demokrat Parti Reisvekili Fuad Köprülü'nün yaptığı basın toplantısındaki konuşmaları hakkında Başvekiliden şifahi suali (6/113)*

REİS — Başvekil burada yoktur. Müzakeresini önümüzdeki İnikada talik ediyoruz.

2. — *Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, devlet radyosu hakkında Başvekiliden olan sualine Devlet Vekili Emin Kalafat'ın şifahi cevabı (6/116)*

REİS — Cevap verilecek mi?

DEVLET VEKİLİ EMİN KALAFAT (Çanakkale) — Evet..

REİS — Sual takririni okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine
Aşağıdaki hususların Büyük Millet Meclisinde Başvekil tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi saygı ile rica ederim :

Kars Mebusu
Sırrı Atalay

Devlet radyosunun tarafsız olarak işletileceği muhalefete hücum ve itham vasıtası edilmeyeceği mütaaddit kereler temin ve beyan edilmesine rağmen bilhassa son günlerde devlet radyosunda muhalefet aleyhindeki neşriyat git-tikçe artmaktadır. D. P. mensuplarının haksız, ağır itham ve iftiralarının devlet radyolarında verilmesinin hiçbir hukuki mesnedi ve ileri demokrasilerde örneği meevdolmadığı bilinen bir gerçektir. Her vatandaş günün olayları hakkında iktidarın görüşü kadar muhalefetin de nokta-i nazarını öğrenmek hakkına sahiboldu-ğu gibi muhalefetin iktidarın istifade ettiği nis-

pet ve derecede bu devlet neşir vasıtalarından istifade ederek murakabe vazifesinin ifa tarz ve şeklini halk kitlelerine duyurması medeni ve insani hakkıdır.

Devlet radyosunda muhalefete reva görülen haksız ve ağır hücumlar karşısında cevap imkânının verilmemesi meşru ve hukuki insan haklarından 4 milyon rey sahibinin murakabe vazifesini tevdi ettiği muhalefeti mahrum etmektir. D. P. Genel Başkanvekili Fuad Köprülü'nün 13 . VIII . 1955 tarihli beyanatını radyoda dinliyen her çeşit siyasi kanaat sahibi vatandaşın mâserî vicdanı önünde bu itham ve iftiralara aynı yayın vasıtalarıyla derhal cevap hakkı tanımazsa demokrasinin mukaddes şartı olan eşitlikten asla bahsedilemez. İktidar Partisinin çeşitli imtiyaz zırhlarını itina ile imal ve ısrarla istimali korumaya çırpındığımız demokratik nizamın esaslarıyla telif edilebilir mi ve bu keyfi olduğu nispette hukuka uygun olmayan zihniyet devam edecek mi?

DEVLET VEKİLİ EMİN KALAFAT (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlarım, sayın soru sahibinin dahi sorusunun ilk kelimelerini teşkil ettiği gibi radyo, devlet radyosudur. İstimal tarzında da iç ve dış olaylar hakkında halkımızı haberdar etmek ve hükümetin icraatı hakkında kendisine malûmat vermek vasfı galiptir. Muhterem arkadaşımın sorusunun tarihi, 19 . VIII . 1955 tir. Aşağı yukarı tam 5 aylık bir maziye sahiptir. Bütçe Komisyonundaki konuşmalar sırasında sayın muhalefet namına konuşan arkadaşlarımızın dahi daha iyisini istemek temennisini izhar etmeleri yanında, radyonun son zamanlarda istimal tarzı hakkındaki menmuniyetlerini beyan etmeleri de gösteriyor ki, radyonun son aylar

içindeki çalışma tarzı hakikaten arzu edilen tekâmül istikametinde mühim mesafeler katedildiğini göstermektedir. Radyonun muhalefet partilerine de bir zaman ayırmak suretiyle konuşmalarına aidolan talebe hükümetin iltifat etmediğini söylemek mecburiyetindeyim. Çünkü partiler arasındaki münasebetler vatan sahnedeki muhalefetin çalışma tarzları matbuatta kâfi ve yeter derecede hattâ söylemek mecburiyetindeyim ki biraz da zararlı şekilde yer aldığı için bu mücadele sırasında radyoyu bir parti mârekese haline getirmek suretiyle zaten dindirilmiş olan vatandaş huzurunu daha ziyade bozmaya hükümetin meşur olmadığı kanaatindeyim. (Soldan, bravo sesleri) Her sahadaki tekâmül nasıl az veya çok bir zamana ihtiyaç gösteriyorsa muhalefet safında yer alan kadirşinas arkadaşların ifadeleriyle dahi müeyyed olduğu vehile radyoda da arzu edilen tekâmüle vüsul için, lüzumlu zamana intizarı da elden bırakmamak ve günün müspet hâdiselerine de temas etmek şartıyla bu vâdide istikamet almak istiyen hükümetin aşk ve şevkini teşvik etmeleri icabeder. Sözlerim bunlardan ibarettir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlar, Devlet Bakanının beyanatını hepimiz dinledik. Zahmetlerine teşekkür ederim. Kendileri bize bir teminat değil bir teselli vermeye çalıştılar. Dediler ki, iyiye doğru gitmekteyiz. Sayın Kalafat gibi sadece bir teselli değil, kendilerinden çok yetkili zevat tarafından mütaaddit defalar yeminle temin edilmişti ki Devlet Radyosu tarafsız bir halde kullanılacaktır. Hiçbir zaman, hiçbir vesile ile Hükümet ieraatı dışında Demokrat Partinin propagandası yapılmıyacak ve muhalefete hücum vesilesi edilmeyecek diye bu kürsüde vaitte bulunulmuştu. Eğer bu vaitler, kısmen yerine getirilmiş olsaydı Sayın Kalafat'ın teminatı bu sefer müspet olabilirdi. Ama birçok vaitler yapılmış, tekrarlanmış, bunları müşahade etmiş bir arkadaşınız sıfatıyla; müsaade ederseniz, bu beyanat hukukî bir mesnetten hele mazideki misalleriyle, bir teminattan tamamen mahrumdur. Sayın Kalafat diyor ki, devlet radyosundan biz muhalefete nasıl müsaade edeceğiz, zira memleket sahnede zararlı bir şekilde istifade edecekler muhalefete bu sebeple müsaade edemeyiz demek istiyorlar. Zaten öteden beri iddia hep bundan ibarettir. Ama hangi memlekette devlet

radyosunda iktidar dilediği gibi konuşmaya, itham etmeye, sövmeye hak bulmaktadır. Bana bir tek misal gösterebilirler. Dünyanın hiçbir yerinde yoktur, ancak Demirperde arkasında bir de Mısır'da Abdünnasır idaresinde vardır.

Arkadaşlarım, yer yüzünde radyolar iki şekilde idare edilmektedir. Birincisi devlet radyosu Hükümetin elindedir, bunun da muhtelif şekilleri vardır. İsviçre'de olduğu gibi; Hükümet devlet radyosunda hiçbir neşriyat, yani siyasi mahiyette bir neşriyat yaptırmaz. İster muhalefet olsun, ister iktidar olsun radyoda propaganda yapmaya konuşmaya imkân yoktur. Fransa'da ve diğer memleketlerde devlet radyosundan iktidar ve muhalefetler ancak müsavî derecede konuşma hakkına sahiptirler. Fransa'daki son hükümet buhranında, Fransa matbuatını altüst eden bir hâdiseye oldu, Meclis feshedildikten sonra hükümetin ieraatı için vâkı olan on dakikalık radyodaki propaganda konuşmasından sonra itirazlar yükseldi. Ama bizim devlet radyosu, sabahdan akşama, akşamdan sabaha saatlerce ve saatlerce Sayın Menderes'in nutuklarını verir, dinleye dinleye boğazımıza gına geldi. Yer yüzündeki bütün devlet radyoları, objektif olarak devletin idaresindedir. Fakat mutlak surette devletin kontrolünde olan tek memleket de Türkiye'dir. Bunun dışında İngiltere'de, Amerika'da olduğu gibi, devlet radyoları şirketler elindedir, ama hükümetin murakabe hakkı vardır.

Bu murakabe hakkını iktidar, oradaki Hükümet kendi için değil, mümkündür ki, şirketlerin elinde olan radyoları hükümetler ellerindeki geniş imkânlarla sahibolarak musavatı bozarlar. İhbarlarına konuşma yaparlar. İşte bunu önlemek için Hükümet müdahale eder, radyoda iktidar lehine yapılacak her hangi bir imkân mevcut değildir. Haksızlığı izale edebilmek için müdahale eder. Yoksa iktidarın bu hakkın kendisine tahsisini temin için her hangi bir sahâhiyeti mevcut değildir.

Demokrat Parti iktidara gelmeden önce, muhalefette öken şikâyet mevzularından birincisini; belki sıklet merkezini, devlet radyosu teşkil ediyordu. Bu hususta sorular veriliyordu, kanun teklifleri yapılıyordu ve bütçe müzakerelerinde devlet radyosu şiddetle tenkid ediliyordu. İktidara geldikten sonra sanki bütün bu şikâyetler kendileri tarafından yapı-

mamış gibi devlet radyosunu eskiden daha çok kötü idare etti. 1946-1950 arasında Demokrat Parti, falanca köyde ocak açtığı zaman devlet radyosuna veriliyordu. Demokrat Partinin ilk muhalefet senelerinde Genel Başkanından milletvekiline kadar bütün sayahatleri devlet radyosunda verilmekteydi. Bütün bunlara rağmen devlet radyosu şikâyet mevzuu idi, ıstırap mevzuu idi. Hakikaten bu haklara ve misallere rağmen şikâyet mevzuu olması lâzımdı. Çünkü çoğunlukta olan siyasi bir iktidarın nimetleri bana, külfetleri siyasi kanaatinin aksi olanlara diyemez. Bir iktidar, çoğunluğu hangi ekseriyetle elde ederse etsin bütün nimetler ve külfetleri eşit olarak vatandaşlar arasında tevzi etmekle mükelleftir. Böyle olunca dün devlet radyosunda muhalefetin sesinin işitilmesine rağmen bunun müsavi hale gelmemesinden mustarip ve şikâyetçi olan muhalefetteki Demokrat Parti haklı idi. Ama bugün müsavatın zerresi bulunmamasına rağmen, siz muhalefeti nasıl haklı bulmazsınız? Nasıl haklı bulmazsınız ki, Muhterem Fuad Köprülü 24. IX. 1947 de şöyle diyordu : «Demokratik prensiplere sadık olduğumu iddia eden bir hükümetin ilk yapacağı şeylerden biri, muhalefetin her türlü neşir ve propaganda vasıtalarından istifadesine imkân bırakmaktır. Bugün bütün dünyada matbuat kadar, hattâ belki de ondan daha mühim bir neşir, telkin ve propaganda vasıtası olan radyoyu kendi inhisarında tutan ve muhalefetin ondan faydalanmasına imkân bırakmıyan bir hükümetin hattâ şeklen olsun kendisinin demokratik prensiplere tarafdar olduğunu iddia etmesine imkân yoktur. Bugün yer yüzünde hiçbir demokrat memleket gösterilemez ki, onun radyo istasyonlarından muhalefetin sesi yükselmesin.»

«Demokrat Partinin ilk kurulduğu günlerde, partinin yer yer kurulan şubeleri hakkında Ankara radyosunda kısa haberler neşrine imkân bırakılmıştı...»

«Ulus'un makaleleri daha gazetede negredilmezden evvel, radyoda okundu, Halk Partisi erkânının bütün propaganda nutukları, parti beyannameleri, radyoda defalarca tekrarlandı. Buna mukabil Demokrat Partinin sesini işitmek bir türlü kaabil olamadı.»

Devlet radyosunun sadece Hükümet partisinin inhisarında olduğunu açıktan açığa gös-

teren bu vaziyet hâlâ devam etmekte hattâ bu propagandacılık gayreti günden güne daha artmaktadır. Fransa ve İngiltere'deki umumi seçimler esnasında Paris ve Londra radyolarında bütün partiler mümessillerini ayrı ayrı dinlemiştim. Bir o vaziyeti bir de bizdeki vaziyeti mukayese edince bunlardan hangisinin demokratik prensiplere uygun olduğu hakkında hüküm vermek hiç de zor değildir. Radyo neşriyatını, yalnız Hükümet partisinin sıkı inhisarı altında tutarak, muhalefetin sesine orada yer vermiyon memleketler demokrasiden bahsetmeye hakları olmyan ve totaliter bir rejim altında bulunan hürriyetsiz memleketlerdir. Bizim Matbuat Kanunumuz her hangi bir gazete de bir şahıs veya müessese aleyhinde yazılan yazılara karşı, yapılacak müdafaaların o gazetenin aynı sütununda neşrini mecburi kılmaktadır.

Gazeteler için kabul edilmiş olan bu prensibin, matbuattan daha geniş bir neşir vasıtası olan radyoda da tatbikını istemek doğru değil midir? Birtakım siyasi şahsiyetler, aleyhinde gerek Hükümet gazetelerinden nakil yolu ile gerek doğrudan doğruya kendi karihasından türlü türlü hüceurelarda bulunan Ankara Radyosu bunlara gazetelerde verilen, veya doğrudan doğruya verilebilecek olan cevapları, neden neşretmeye mecbur tutulmasın?

Gerçi, böyle bir yol tutulacak olursa bütün radyo neşriyatının karşılıklı münakaşalara inhisar edeceği ve dinleyicilerin bundan hiç de memnun olmayacakları haklı olarak ileri sürülebilir.

Fakat bu mülâhaza, ne kadar haklı ise radyonun bugün yaptığı gibi Hükümet partisi lehinde propaganda da bulunmasının da dinleyicileri memnun etmediği bir hakikat değil midir?

Millî bütçeden milyonlarca lira tahsisat alan devlet radyosunun Hükümet partisine çığırkanlık hizmeti yapması ve buna mukabil muhalefet partisine burada sesini duyurmak imkânı vermemesi doğru mudur?

Ankara Radyosu geçenlerde memleketteki yeni neşriyattan bahsettiği sırada (İslâm Ansiklopedisi) hakkında da uzun malûmat verecek bu eserde yazıları bulunan muharrirlerin isimlerini birer birer saydı, ben bu ansiklope-

dide 60 tan fazla makale neşretmiş olduğum halde benim ismini tamamiyle unuttu. (Sayın Fuad Köprülü devlet radyosunda isminin unutulmasından dahi müstekidir). Demek ki, bu işin oldukça gülünç, Ankara Radyosunun nasıl bir zihniyetle idare edildiğini göstermek bakımından çok mâralı bir tarafı. Bu dar ve mutaassıp zihniyetin (Demokratik bir zihniyet) olup olmadığını Sayın Başvekilden öğrenmek isterdik.

Şimdi ben de Sayın Fuad Köprülü ve Sayın Başvekil'den bütün bunlar muvacehesinde dünkü söyledikleri ve bugünkü izahatları karşısında icraat zihniyetlerinin demokratik olup olmadığını öğrenmek isterdim.

Aziz arkadaşlarım; bugünkü iktidar, muhalefette bulunduğu sırada devlet radyosundan acı acı şikâyet etmişti. 30 Haziran 1954 te Sayın Menderes bu kürsüden Büyük Millet Meclisine, sizlere şöyle hitabediordu: «Devlet radyosunun kötü kullanıldığını söylüyorlar ve şikâyet ediyorlar. Eğer biz bundan sonra (aşağı yukarı iki yıl önce) devlet radyosunda Hükümet icraatını objektif kaidelerin dışında kullanırsak, eğer biz Demokrat Partinin ve şahıslarımızın propagandasını yaparsak, sizlere hitabediordu: Viedan sahibisiniz, muhalefete de bize de vebal yüklüyordu. Mebusları var, grupları var getirsinler.» İşte şimdi getirdim. Devlet radyosunun şu bir yıl içinde nasıl kullanıldığını gösterdim. İzah edeceğim. Sayın Kalafat, son zamanda biz iyi kullandık, diyor. Sayın Kalafat nerede iyi kullandın? Daha Cumartesi günü 20,15 te devlet radyosu saatler ve saatlerce Menderes'in Demokrat Parti beyanamesi için yazmış olduğunu okudu radyo. Hiçbir zaman Halk Partisinin kuruluşunu onun yıldönümünde, yeni kurulan Hürriyet Partisinin kurulduğunu, hiç olmazsa haber olarak bir santim bile vermedi. Hangi ölçü, hangi kıstas? Devlet radyosunu malımız gibi kullandımız, kullanıyorsunuz. Devlet radyosunda karşılıklı olarak münakaşaya mı sebebiyet verelim, diyorsunuz. Fakat devlet radyosunda sövmenin, devlet radyosunda hakaretin envanını kimler yapmıştır? İsterseniz birer birer çıkarıp okuyayım, bunun rekoru kimdedir. Hakaretin ve küfürün rekoru kimdedir? (Soldan, rekor sizde sesleri).

Aziz arkadaşlarım, bundan üç sene önce idi;

devlet radyosunun tarzı istimali hakkında ıstıraplar daima tevali etmişti, gitmişti; yine böyle bir zamanda yüksek huzurunuzda gelmiş olan Başvekil Yardımcısı Celâl Yardımcı arkadaşımız sanki bugünkü cevabı aşağı yukarı aynen tekrar etmişti. Demişti ki : Başvekilin sözünü burada tekrar etmekte fayda vardır; Başvekil böyle bir söz verebilir, diyordu... Başvekil, Faik Ahmed Barutçu'nun, devlet radyosunun tamamen tarafsız bir müessese haline getirilmesi hakkındaki kanun teklifi hususunda - o komisyonun üyeleri aramızdadır, bilirler - Dahiliye Komisyonunda demişti ki; kanunlara ne lüzum; biz bu memlekette demokratik bir hayat yapmak istiyoruz, kanunlar kadar teamüller, devlet adamlarının sözleri de muteberdir ve bu sözler itibarını ve kıymetini muhafaza etmelidir; ben size söz veriyorum : Devlet radyosunda bundan sonra ve bir gûna ve hiçbir lâhza ve hiçbir saniye muhalefete küfür edilmeyecek, Demokrat Parti propagandası yapılmıyacaktır.

O tarihten bu yana üç sene geçti. Devlet radyosunda nelere, nelere şahid olduk.

REİS — Atalay, iki dakikanız kaldı.

SIRRI ATALAY (Devamla) — İnşallah sayın Kalafat cevap verir de biz de bitirmek imkânını buluruz. Zira daha Fuad Köprülü arkadaşımızın, devlet radyosundaki itham kısmına işaret edemedim.

Sayın Menderes; 14. I. 1952 tarihinde devlet radyosu için şöyle diyordu : «Radyoyu murakabe etmek istiyorlarsa, hangi neşriyatta ne zaman, ne bozukluk görürlerse haber versinler, haber veriniz, düzeltmiye âmadeyiz. Biz radyoyu kullanarak iktidarda kalmayı kararlaştırmış ve böyle zayıf dala tutunarak hükümet icra etmekte olan insanlar değiliz» diyorlardı. (Saatiniz geldi sesleri).

Saati tesbit edecek siz değilsiniz, Başkan-dır. Müsaade ediniz de devlet radyosunda sesimiz çıkmıyor, hiç olmazsa şu kürsüde kanunların ve, tüzüğümüzün bize verdiği hakkı istimal edelim.

Sayın Fikri Apaydın 22. IX. 1949 da bütçe müzakereleri sırasında radyoda iktidarın propagandasını yaptığından şikâyet etmiş, dert yanmıştı. Uzundur okumuyorum, inşaallah zaman olur da okurum.

Yine Sayın Fikri Apaydın muhalefetin 24. V. 1949-da ıstırabını arz ve beyan etmişti.

Sayın Adnan Menderes 30. VI. 1954 te Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesini isteyen lâyiha görüşülürken, bütün siyasi partilere hiç olmazsa seçim zamanında seslerini duyurmak imkânını veren hakların da anti demokratik bir zihniyetle ortadan kaldırdığı sırada, bu teşebbüsün vatandaş hak ve hürriyetlerini de ortadan kaldırıyordu. Bunun Anayasaya mugayir olduğu muhalefet tarafından iddia edildiği zaman şöyle demişlerdi :

(Yeni mevzuata göre radyoda Demokrat Parti konuşmıyacaktı, başka partiler ve hattâ Halk Partisi de konuşmıyacaktı dediler. Buna itiraz eden yoktur. Hükümet icraatını söyler, demek oluyor ki, Hükümetin icraatını objektif olarak söylemesinde itirazları yoktur. Objektif olarak söylemedikleri zaman milletvekilleri vardır, grupları vardır. Bunlardan bir parçasını ele alırlar, işte sizin neşriyatınız, iki parti de radyoda konuşmıyacak. Hükümet bir partinin içinden çıkar, Hükümet olduktan sonra büsbütün başka bir teşekkül haline gelir. Hükümet olduğu zaman Hükümete yakışır şekilde konuşulmadığı takdirde bunun telâfisi mümkündür. Karşısında vicdan sahibi sizler varsınız, efkârı umumiye vardır. Gözümüzden kaçmış bir şey varsa mürüvvetini gösterebilir, bundan bahtiyarlık duyacağız.) İşte bize yüklediği bu vebal üzerinedir ki bunları getirmiş bulunuyorum.

Şimdi size Demokrat Parti vekillerinin son altı ay içinde radyoda okunan beyanlarından bâzı pasajlar okuyayım.

REİS — Vaktiniz kalmadı.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Teşekkür ederim, hürmet ederim. İnşallah Sayın vekil cevap verirler ve bize de konuşmak için fırsat bahşetmiş olurlar.

REİS — Emin kalafat.

DEVLET VEKİLİ EMİN KALAFAT (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlarım, bendeniz Sırrı Atalay arkadaşımız gibi daülkelâma müptelâ olmadığım için çok kısa konuşacağım.

Arkadaşımız konuşmamı hukuki mesnet ve teminattan mahrum olarak vasıflandırdılar. Konuşmam, içinde bulunduğumuz durumun ve tabikatin tam ve samimî ifadesidir.

Hükümet icraatının radyoda ifadesinin propaganda olmadığı hususundaki kanaatlerimiz arkadaşımızın ve kendi saflarında bulunan bütün

milletvekillerinin kabul ettiği bir husus olduğu cihetle bunun üzerinde durmıyacağım. Yalnız hakikatleri yalana kaçacak kadar tahrif ettiklerini söylemeyi ağır bulurum. Bizzat kendi hassas ve taktipli alâkamla takip edip tesbit ettim. Kendilerini de buna ait plâğı dinlemeye davet ederim. Sayın Başvekilimizin bu defa, Cumartesi günü radyoda ifade edilmiş olan beyanatı, - Demokrat Partinin 10 neu kuruluş vesilesiyle - tam üç dakikadır. Saatlerce dediler, saatlerce ile üç dakika arasındaki fark sözleri arasındaki mübalâğanın ölçüsüdür. Bunu size hatırlatırım. (Soldan, alkışlar). Bundan sonra her geçtiği yerdeki konuşmalarda üç dakikayı geçmemiştir. Arzu ederlerse radyo dairesine davet ediyorum, gelsinleri plâktan dinlesinler.

Doğru, hakikaten Devlet malı olan radyodan muhalefetin ve muvafakatin aynı ölçüde istifade etmesi lâzımgelir. Ama ne zaman?... Ne zaman ki muhalefet hakikaten muhalefetini vatanperverane düşüncelerle yaparsa o zaman.. (Sağdan, şiddetli gürültüler). (Soldan, bravo sesleri şiddetli ve sürekli alkışlar).

(Sağdan, sözünü geri al sesleri).

REİS — Rica ederim arkadaşlar, sükûnet bulunuz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) — Hükümetin görüşü vatanperverliğin ölçüsü olamaz, sözünü geri alsın.

DEVLET VEKİLİ EMİN KALAFAT (Devamla) — Her hangi bir hatanın samimî olarak tashihi icabediyorsa hatamda ısrar etmiyeceğim tabiidir. (Soldan, bravo sesleri, alkışlar).

Köprülü'nün 1947 de söyledikleri... Doğrudur O günün şartlarına uygundur. Köprülü konuşurken, içinde bulunduğu tabikatin samimî ifadesini yapıyor, dedim. Ve öyledir de. Sözlerim hakikaten vatanperverliklerini rencide etmişse bu sözlerimi geri alıyorum. (Alkışlar).

Dedim ki sorunuzu Ağustosta vermişsiniz, bütün dokümanlarını ona göre, hazırlamışsınız. Zaten uzun konuşma illetine müptelâ bir arkadaş olarak tavsif ettim.

Ben, sayın arkadaşlar, şu kürsüde hak ve hakikati ifade ederken, tahrifata kaçmadan ne kadar kısa, ne kadar veciz, ve hâdiselere uygun olarak konuşulduğu, takdirde neticeye o kadar faydalı hizmet edileceğine kaaniyim.

Bugün radyo idaresinin tatbik şeklinin fev-

kalâde iyi olduğuna kaaniyim. Hakikaten yapıcı, hüsnüniyete dayanan birtakım çalışmalarınızla, teşviklerinizle, hatalarımız olursa rica ediyorum, ihtar edin, ikaz edin, amma kötölemeyin, inkâr etmeyin, her zman hizmetinizdeyiz arkadaşlar (soldan alkışlar, bravo sesleri).

REİS — Sırrı Atalay buyurun.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Kalafat acizlerini uzun konuşmakla ve hatasında inadetmekle itham ettiler. Bunlar okadar subjektif iddialardır ki, üzerinde durmaya, cevap vermeye dahi değmez. Çünkü zamanımız mahduttur.

Sayın Kalafat diyorlar ki; devlet radyosu halen iyi idare edilmektedir. (Halen, halen sesleri, gülüşmeler). Mesele şudur : Şimdi helki düne nazaran bir nebze iyi olabilir ama, birçok tecrübeler göstermiştir ki, sözümün başında Sayın Vekil Bey beni iyi dinlemek zahmetini göstermiş olsaydı, demiştim ki; birçok defalar; birçok teminatlar verildi, birçok defalar devlet radyosunda kısmen ithamlar ve küfürler durmuştu ama, bu müessese bağımsız bir hale gelmedikçe, kanuni teminatlara bağlanmadıkça şahısların teminatı hiçbir şey ifade etmedi. Yarının neye gebe olduğunu hiç kimsenin temin edemeyeceği ortada bir hakikat durmaktadır.

Sayın Emin Kalafat benim zamanımda şöyle olacak, böyle olacaktır, diyorlar. Hayır Sayın Kalafat bu bizi tatmin etmez, böyle mühim memleket işleri şahısların ieraatına bağlanamaz, çünkü sizin zihniyetiniz ve ieraatınız bunu göstermiştir.

Sayın Kalafat, asıl inat ve ısrar gösteren sizsiniz, hiçbir kanuni teminattan bahsetmiyen sizin bu konuşmalarınız bu inat ve ısrarın ta kendisidir. İşte inat buna derler.

(İtalyan Parlamentosu Heyeti salonu terk etti ve alkışlandı.)

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sayın Kalafat diyorlar ki, soru tarihi şu idi. Soru tarihi eski olabilir, ben İttüzük'teki bir hakkımı kullanıyorum.

Yine Sayın Kalafat buyuruyorlar ki. Başvekilin sözünü üç dakikaya indirdik. Sayın Kalafat yarın bunun beş dakika olmayacağını kim bilebilir? Kabul edelim, üç dakika diyorsunuz, peki muhalefetin sözlerini de üç saniyede ver-

sene. Lütfetmişler de kısaltmışlar. İktidarda bulunan çoğunluk nimetleri ve külfetleri eşit olarak tevzi etmekle mükelleftirler. Evet sade vazifeleri değil, aynı zamanda mükelleftirler. Devlet radyosunda neler diyorlardı; Sayın Menderes vebal yüklemişlerdi bize. 17. VII. 1955 tarihinde Polatkan devlet radyosunda (muhalefetin bozguncu propagandası çirkin teşebbüs ve hilleri) bunlar hükümet propagandası oluyor. Mükerrerem Sarol; 18. VII. 1955 te (vefasızlığın, nankörlüğün en ayıp çirkin misallerini verenler bunlar değil mi?) diyen Sarol'un bu konuşması da hükümet ieraatı oluyor. Yine Sarol; 27. VII. 1955 te (burnuna kadar enaniyet dolu) böyle bir konuşma ancak bir vatansızdan beklenir, ahmak, âciz ve beceriksiz hükümetler arıyorlarsa kendi iktidarları devirlerini tahattur buyursunlar... Şef taslakları işte bu sözler, hükümet ieraatı oluyor. Bunu dünya matbuatı arşivine verelim bunlarla iftihar edelim. (Mükerrerem Sarol'a...) (Sen devlet radyosunda bu şekilde küfür eder, itham edersen alacağın cevap budur.)

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Çok doğru söylemişim. Muarızların konuşmalarına cevap vermiyecek miydim?

SIRRI ATALAY (Devamla) — 10 misli cevap alırsınız.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Sizde 100 mislini alırsınız.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Bir milyon mislini alırsınız. (Gülüşmeler) Aynı imkânlar, aynı vasıtalarla karşınıza çıkarsanız kimin kime haklı olarak cevap vereceğini anlarsınız. (... devlet radyosunun kendisine tahsis edilmesinden müstekidir. Baştan başa iftira ve tezyirlerden ibaret olan konuşmalarını devlet radyosunda neşrettirerek vatandaşları rencide etmeye, onların ahlâk duygularını tahrik etmeye salâhiyeti ve hakkı yoktur. Biz Cumhuriyet Halk Partili bir kısım insanları toptan putlara tapan, putperest diyen .....) bunlar hükümet ieraatıdır. Hükümet ieraatı oluyor bu sözler. Bunlar devlet radyosunda söylenen hükümet ieraatıdır.» Sıtkı Yırcalı; İzmir Fuarının açılış yıldönümünde; (çeşitli iftiralarla, kötü, yersiz isnatlarla, köstekleme gayretleriyle.) Fuad Köprülü, Başvekil Yardımcısı ve D.P. Genel Başkanvekili; 13 Ağustos 1955 te (. . . Her an

siyasi zorlamalar yaparak, her ne pahasına olursa olsun iktidarı yıpratmak ve böylece bir an evvel iktidara gelmek hırsı onların akıl ve mantıklarını karartmıştır. Tuttukları sakim yolda bu iktisadi ve malî suikast ve bunun yarattığı anarşi havası içinde bir siyasi suikast gayesi sarıh olarak gözüküyordu : Dünyada hiçbir memlekette, hiçbir muhalefet, memleketi bu şekilde göstermek ihanetini irtikâbetmez. Bu memlekette beşinci kol ve komünist propagandası ile muhalefetin yapmakta olduğu propagandayı birbirinden ayıramıyoruz.) Bunu söyleyen, senelerce profesörlük yapmış Genel Başkanvekilidir.

İBRAHİM GÜRGEN (İçel) — Vazife yapan bir mayın tarayıcı ekibinin yaptığı iştir.

SİRRI ATALAY (Devamla) — Bu seçimlerde yapılan işler, zulümler, rey hırsızlıkları (Soldan, yapmadınız mı sesleri)

Bunlar hükümet icraatı diye veriliyor, devlet radyosunda hükümet icraatı damgası altında veriliyor.

Yine Fuad Köprülü D.P. Genel Başkanvekili sıfatıyla 18 Ağustos 1955 (İstedikleri hürriyet memleket mukadderatını bir hokkabazlıkla ele geçirmek ve sonra zulüm ve istibdat hürriyetini tekrar tesis etmektir. (Soldan, doğru sesleri) Bu anarşi istibdadı... Zira onları dinliyen insanlar içinde vicdanları sızlıyan artık rezaletin, ihanetin, vatan düşmanlığının bu kadarına tahammül edemiyen insanlar bu sözleri bize bildirdiler.)

Evet, bütün bunlar hükümet icraatıdır..

«Bu oins bedbahtlara acımak lâzımdır..»

Hükümet icraatı namı altında devlet radyosunun, milletin parasını verdiği ve iktidarın da muhalefetin de aynı şekilde kullanmakta haklı olduğu devlet radyosunda bunlar söyleyenlere mi yoksa muhalefet hizmetini bu ağır şartlara rağmen yapanlara mı acımak lâzımdır onu takdirinize bırakıyorum.

(İstibdadın, işkencelerin en hayasız şekillerini müdafaa eden..) Bütün bunlar hükümet icraatı olarak devlet radyosundan veriliyor. (Soldan, güürültüler)

Bütün bunların bir gün muhasebesi yapılır beyefendi. «Bu tertiplerle, vatandaşa karşı işlenen bu şekil ihanetlerle muvaffak olmaya imkân yoktur.» Bütün bunlar Hükümet icraatıdır.

Bu müphem ve umumi lâflar bu küfür yağmuru o kadar çoktur ki bütün bunların hepsi hükümet icraatı damgasını taşımaktadır. Hep-sini sayıp dökmeye imkân yok. Devlet radyosunda Sayın Menderes için «Toprak gibi aziz ol Menderes; su gibi mübarek ol Menderes» dediklerini işitmediniz mi? Bundan sonra hükmü kendi vicdanınız söyleyebilir. Kendinizi dinliyebilirsiniz. Hükümet icraatı olarak böyle demek lâzım, ama devlet radyosunda bu şekilde konuşamazsınız. Buna hakkınız yoktur.

Aziz arkadaşlar; devlet radyosunda söylenenler sadece bunlar mı? Hayır. 7 Kasım 1954 muhtar seçimlerinden iki gün önce Bayındırlık Bakanlığının bir programında neşriyatı başlar ve saatlerce devam eder. Seçim Kanununun yasak ettiği müddet içinde devlet radyosunda Bayındırlık Bakanlığının programında nutukları neşredilir. Yine bir tesadüf olur: 12 Kasım 1955 belediye seçimlerine tekaddüm eden gecede devlet radyosunda yine Bayındırlık Bakanlığının su işlerine ait geniş bir propağanda yayını yapılır. İşte devlet radyosu bu şekilde kullanılır arkadaşlar. Hep bunlar Hükümet icraatıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi seçimlere girmeyince İzmit'te bir vatandaş Sayın Menderes'e bir telgraf çeker. Bu vatandaşın telgrafı devlet radyosunda okunur. Sonra burada Sayın Kalafat bize der ki; bu gibi neşriyat bundan sonra yapılmıyacaktır. Sayın Kalafat, zati devletiniz ne kadar müddet Devlet Bakanlığında kalacağınızı kim temin eder bilmiyorum ve yarın zihniyetimizin değişip de devlet radyosunun yine İzmit'ten çekilen vatandaşın telgrafını Hükümet icraatı diye okutulmıyacağını kim temin eder? Bağımsız bir teşkilât mı kurulmuştur? Yine takdire ve keyfe bırakılmıştır. Bu memleket bundan evvel ne kadar ıstırap çekmişse bu ıstırap çekiyorsa, devam ederse, yarın ne kadar ıstırap çekecekse bu kötü zihniyetin tesiri ile dir. İngiltere'de B.B.C.nin olduğu gibi devlet radyosunu bağımsız bir müessese yaparsak ne olur?

Menderes diyor ki: Seçimleri devlet radyosu ile kazanarak iktidara gelmedik. O halde bu müesseseyi niçin bağımsız bir müessese haline getirmiyorsunuz? Sayın Kalafat emin olsun ki, şunu bilsin ki, muhalefete mensup insanlar en az kendisi kadar vatanperverdirler. Şunu iyi

bilmek lâzımdır, yalnız bu gibi şeylerde değil, temsil saatlerine varıncaya kadar devlet radyosu partizan zihniyetin emrine verilmiştir. Meselâ 7 Kasım 1954 te Muazzez Arioba (Köyün uğuru) adlı piyesinde iktidar partisinin propagandasını yapıyor. Partizan zihniyeti ta buraya kadar götürülüyor, piyese kadar, temsile kadar devlet radyosunda partizan zihniyet kendisini gösterir. Daha sonra, şu şekilde idare edilecektir, deniliyor .Hayır, hayır bu müessese bağımsız bir hale getirilmedikçe şikâyetler devam edecektir. Bugün müşteki biziz, yarın siz olacaksınız. (Soldan, gülüşmeler).

12 . XI . 1955 gecesi devlet radyosunu dinledi iseniz Muş'a trenin gitmesi üzerine hazırlanan bir kordelâ, bir propaganda nutku, belediye seçimlerinden iki gün önce propagandanın yasak olduğu müddet içinde veriliyor. Şu cümleyi aynen not ettim: «İşte Adnan Menderes'in hepimizi kendisinde tophyan güzel sesi.» çok edebî bir cümle tekrar edeyim: «İşte Adnan Menderes'in hepimizi kendisinde tophyan güzel sesi» Belediye seçimlerinden önce devlet radyosunda Hükümet icraatı olarak verilen kısımlar bunlardır. Aynı kordelâ içinde, Muş'a trenin gitmesini elbette herkes arzu eder ve bu devam eden bir programın neticesidir.

Devlet radyosunun, o programında der ki, artık Türkiye bir bütündür, demiryolu Muş'a gitmedikçe Türkiye bir bütün değildir. Muş'a gittikten sonra Türkiye bir bütün olmuştur, gitmeseydi olmayacak mıydı? O zamana kadar Türkiye bir bütün değilmiydi? Propaganda yapılırken bile iyisi yapılmamaktadır. Ve bu dahi becerilememektedir. Arkadaşlarım, devlet radyosu demin de arz ettiğim gibi İngiltere B. B. C. Radyosunun işleyiş tarzı şeklinde olmalıdır. Bu radyo hakikaten iyi işlemektedir. Bu memlekette de iyi şeyler olabilir. Bu memlekette demokratik hayatın nizamlarını kurmak istiyorsak bu nizamın birinci şartı hak ve hürriyetleri müsavi olarak siyasi partilere temin etmek değil midir? İngiltere'de İkinci Dünya Harbinin en karanlık bir zamanında Eisenhower Ordular Başkumandanı seçilir. İngiltere'nin namzedi General Alexander'dır. Alexander Başkumandan seçilmeyince İngiltere halkı ve matbuatı feveran içinde idi, başkumandan olarak kendilerinden bir kumandanın seçilmesini istiyorlardı. Bu vaziyet karşısında Çörçil yanına vekillerini alıp

B. B. C. ye gider ve ne olur, halk feveran içinde, müsaade ediniz de radyoda, içinde bulunduğumuz bu ağır şartları nazara alarak başkumandanlığa bir Amerikalı generalin getirilmesinin bir zaruret olduğunu anlatalım, der. Radyo idaresi; eğer size burada bir dakika veya bir saat Ayzinhover'in seçilmesinin, muvafık olduğu hakkında konuşmanıza müsaade edersem, ben aksi tezi de aynı müddette mukabil noktai nazar olarak radyodan yine millete duyurmak mecburiyetindeyim. Memleketin mukadderatı bahis mevzuudur. Buna rağmen müsavata bozamam diyor ve reddediyor. Ve Çörçil de onu kolundan tutup atmıyor, tıpkı Fransa'da seçim için Başbakan Devlet Radyosu Müdürlüğünden 10 dakikalık bir zaman istemiş ve fakat müsaade alamamıştır. Başbakan da bunu kolundan tutup atmamıştır. 15 Ekim 1955 te Sayın Adnan Menderes'in Demokrat Parti Kongresinde okuduğu nutuk günlerce - demin bir saat dedim. Emin Kalafat üç dakika diye tashih ettiler - tam üç gün üstüste okundu. Sayın Menderes'in üç gün Demokrat Parti kongresinde muhalefete ve kendi arasından ayrılan arkadaşlarına söylemiş olduğu sözlerin devlet radyosundan verilen pasajlarını okumamı ister misiniz? Bütün bunlar göstermektedir ki devlet radyosu bir ıstırap mevzuudur. Hakikaten kötü idare edilmektedir. Hakikaten devlet radyosunda vatandaşın hak ve hürriyetleri, muhalefetin emniyeti açık ve sarıh bir surette tahdit ve tehdid edilmektedir. Muhalefetin sesini mutlaka işittirin demiyorum. Devlet radyosunu tarafsız bir hale getiriniz. Devlet radyosunda ille biz konuşalım demek istemiyoruz. Devlet radyosunu günün adamlarını ve iktidarın ileri gelenlerinin propaganda organları, muhalefete sövme organları, muhalefeti itham mevzuları ve silâhları haline getirmiyelim. Devlet radyosunu tarafsız bir müessese haline getirelim.

HÜSEYİN ORTAKÇI (Çorum) -- Bir soru için Meclis bu kadar işgal edilir mi?

SİRRI ATALAY (Devamlı) -- ıstırap o kadar büyüktür ki.. Siz senelerce bunu bayrak yaptınız. Müsaade edin de biz de ıstıraplarımızı dökelim. Belki şimdi siz bu ıstırapı duymuyorsunuz. Ama ben duyuyorum. (Soldan, gürültüler) Devlet radyosunu ben açtığım zaman, yarın sizin evlâtlarınız, bizim evlâtlarımız açtığı zaman küfür dinlemesinler. Devlet radyosunu, ke-

rem buyurun, bağımsız bir hale getirelim. (Sağdan alkışlar).

REİS — Vaktiniz dolmuştur, Sırrı Bey.

DEVLET VEKİLİ EMİN KALAFAT (Çanakkale) — Efendim tereddüde meydan vermediği kanatında olmama rağmen küçük bir noktayı tazyik için huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Konuşmalarım hiç şüphesiz naçiz şahsım için değildir. Hükümet namına konuştuğumu bir defa daha ifade etmek isterim.

Sırrı Atalay'ı dinledikten sonra yarından endişe etmemek mümkün değildir. Hasenatından ziyade seyyiatı, sevabından ziyade günahı olan 27 senelik idarelerinden sonra iktidara geldiğimiz zaman vatandaş huzur ve sükûnunu bir an evvel tesis etmek kaygısıyla af kanunu çıkarmış bulunan bir iktidarıdır. Bugün radyo bahsinde mevzu bahsolan teklifler sırasında (yarın müşteki siz olacaksınız. Bir gün bütün bunların he-

sabı yapılacaktır demek suretiyle yarına aidolan korkunç düşüncelerini şu Millet kürsüsünde ifade etmiş oluyorlar. (Soldan, bravo sesleri) Fakat ben şuna eminim ki, bu millet bir daha bu şekildeki veballeri tekrar edecek olan insanlara, bu fenalığı yapmak imkânını vermiyecektir. (Soldan, alkışlar). Bu huzur ve sükûnun içinde tuttuğumuz yolun doğru olduğuna ve hakikaten arzu edilen hedefe doğru seri adımlarla yol aldığımızı inanan mesul bir insan sıfatıyla huzurunuzdan ayrılıyorum. (Soldan, alkışlar).

REİS — Efendim, Gayrimenkul kiralari hakkındaki Kanunun muvakkat birinci maddesinin (Ç) fıkrasının tadiline dair kanun teklifine (322) rey verilmiştir.

Bundan (314) ü kabul, (6) sı ret, (2) si çekinsendir. Nisap vardır. Kanun teklifi (314) rey-le kanun olarak kabul edilmiştir.

15 dakika celseye ara veriyorum.

Kapanma saati : 16,20

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 16,45

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KATIPLER : Übeydullah Seven (Hakkâri), Ömer Mart (Kayseri)

REİS — Ekseriyet yoktur. 11 Ocak 1956 Çarşamba günü saat 15 de toplanmak üzere celse-

yi kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,46

B — TAHRİRİ SUAL

1. — *Diyarbakır Mebusu Ragıp Karaosmanoğlu'nun, bir sene zarfında ne kadar jet uçağı düştüğüne ve şehit subayların ailelerine ne miktar yardım yapıldığına dair sualine Millî Müdafaa Vekili Şemi Ergin'in tahriri cevabı (7/95)*

13. V. 1955

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Hava Kuvvetlerine ait jet uçaklarının son günlerde memleketimizin muhtelif üslerinde talim uçuşu esnasında infilâk ettikleri ve birçok kahraman subayımızın şehidolduğu gazetelerde okunmaktadır.

Aşağıdaki sorularımın Millî Müdafaa Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerini saygılarımla rica ederim.

Diyarbakır Mebusu
Ragıp Karaosmanoğlu

1. Bir sene zarfında ne kadar jet uçağınız düşmüştür.

2. Ne kadar jet subayımız şehidolmuştur.

3. Düşen jetlerde hangi teknik hataya rastlanmıştır.

4. Bu şehit subaylarının ailelerine ne miktar yardım yapılmıştır.

T. C.

Millî Müdafaa Vekâleti
Hususi Kalem Müdürlüğü
Sayı : 10-12

6.1.1956

T. B. M. Meclisi Reisliğine

16. V. 1955 gün ve Umumi Kâtip Kanunlar
Müdürlüğü 1488/6053 sayılı yazı K.

Diyarbakır Mebusu Ragıp Karaosmanoğlu'nun 13. V. 1955 tarihinde vermiş olduğu «jet tayyareleri kazalarına ait» yazılı taktirin cevaplarının ilişikte gönderilmiş olduğunu arz ederim.

M. Müdafaa Vekili
Ş. Ergin

Diyarbakır Mebusu Ragıp Karaosmanoğlu'nun 13/Mayıs/1955 tarihinde vermiş olduğu taktirin yazılı cevapları

Konu :

1. Bir sene zarfında ne kadar jet uçağı düşmüştür?
2. Ne kadar jet pilotumuz şehidolmuştur?
3. Düşen jetler hangi teknik hataya raslamıştır?
4. Bu şehit subayların ailelerine ne miktar yardım yapılmıştır?

Cevaplandırma :

1. 1955 Yılı içerisinde 54 jet kazası olmuş ve 54 tayyaremiz hasara ugramıştır.
2. Bu kazalar neticesinde 17 pilotumuz şehit olmuştur.

Şehidolan pilotların ailelerine (7 500) lira ölüm tazminatı verilmiş ve ayrıca kanuni vârislerine maaş bağlanmıştır.

3. Kazaların çokluğu veya azlığı üzerinde katî fikir elde edebilmek için, kazaları uçuş saatine göre kıyaslandırmak ve ayrıca Türk Hava Kuvvetlerinde olan jet kazalarını muasır devletlerde olan kazalarla mukayese etmek suretiyle bir fikir elde edebiliriz.

Bütün muasır devletlerde tayyare kazaları 100 000 uçuş saatine isabet eden kaza ve kırım faktörünü ele alarak mukayeseler yapılır.

Bizde aynı faktörü ele alarak, ilk defa 1954 yılı ile geçen 1955 yılı arasındaki mukayeseyi yapacak olursak;

a) 1954 yılında jet tayyareleriyle 30 087 saat uçuş yapılmış buna mukabil 28 jet kazası olmuştur. Bu rakamları 100 000 saat esasıyla

kıyaslandığımızda 100 000 saat uçuşa 93 kaza ve kırım isabet eder.

b) 1955 yılında ise 65 306 saat uçularak 54 kaza ve kırım olmuştur ki, bunun da 100 000 saate kıyaslanmasından 82 kaza ve kırım meydana çıkar.

Bu takdirde;

1955 yılındaki kazalar geçmiş seneye nazaran daha az olduğu bâriz olarak görülür. 1955 yılında olan kazalar, 1954 yılına nazaran bir mislinden fazla uçuş yapıldığı halde kaza miktarı bir misli artmamış ve daha az bir kırım olmuştur.

4. Ölüm mevzuu da aynı tarzda kıymetlendirilebilir.

a) 1954 yılında 8 pilot şehit olmuştur. O sene yapılan uçuş saatine kıyaslandığımızda 3 760 uçuş saatinde bir ölüm vukubulmuştur.

b) 1955 yılında ise 17 pilotumuz şehidolmuş, yapılan uçuşa kıyaslandığımızda 3 842 saatte bir ölüm olmuştur ki, bu da bize bir sene evveline nazaran şehit miktarımızın çokluğunun değil azlığının bir ifadesi olarak görülür.

5. Kaza ve kırımları yine 100 000 sat esas faktörüyle, Amerika ve Diğer NATO devletlerinin mukayesesini de yapabiliriz.

a) Teknik sebeplerden dolayı olan kazalar:

Türkiye'de	100 000 saatte	24,5
Amerika'da	» »	24,5
NATO devletlerinde	» »	21,0

b) Pilotaj hatasından dolayı olan kazalar ise;

Türkiye'de	100 000 saatte	55,1
Amerika'da	» »	49,5
NATO devletlerinde	» »	64,0

Yukardaki mukayeseler tetkik edilecek olursa, artan faaliyetler ile birlikte çoğalmış gibi görünen kaza ve kırımlar diğer devletlerin kaza ve kırımları ile mukayese edildiğinde Türkiye'deki kaza ve kırımların fazla olmadığı bâriz olarak görülür. Hattâ NATO devletlerinde olan kaza ve kırımların bilhassa pilotaj bölümünde onların 64 üne mukabil bizde 55,1 gibi büyük mikyasta azlık dikkat nazarı çeker.

Amerikalılar ortalama bir rakam olarak her üslerinde ayda bir kaza ve kırımını normal olarak mütalâa etmektedirler ki bizdeki kaza ve kırımlar üslere kıyaslandırıldığı takdirde daha az bir rakam göstermektedir. $5 \times 12 = 60$. halbuki bizde 54 tür.

Havacılık alanındaki inkişaflar jet mevzuunda henüz tamamen tekâmül etmiş olarak mütalâa edilemez. Bilhassa süratin insan bünyesi ve tayyare kitlesine tesirlerinin de birçok kazalara sebebiyet verdiği görülmektedir. Nitekim tayyare kitlesi üzerine müessir olan hâdiselerden ses ve hareket duvarlarının tamamen bilinen birer hakikat olarak ortaya çıkmasından sonra, İngiltere'de yapılan teklifler neticesinde fazla sürat ve anilmerkez kuvvetlerin insan beyni üzerinde de müessir olduğu ve kazalara sebebiyet verdiği açıklanmıştır.

6. Hv. kuvvetlerimizde kaza ve kırımları daha da azaltmak için büyük gayretler sarf edilmektedir. Memleket içi ve dışında açılan muhtelif kurslarla personelin teknik kabiliyeti artırılmakta, Amerikan Yardım Kurulu ile yakından iş birliği yapılarak kaza ve kırımları azaltıcı tedbirler alınmaktadır. Hattâ bu hususta Hv. Kuvvetleri teşkilâtı içerisinde kurulan hususi bir tim ile kaza ve kırımlar en ince teferruatına kadar incelenerek önleyici tedbirleri alınmaktadır.

Hv. Kuvvetlerimizin sarf ettiği büyük gayretler ve almış olduğu başarılı neticeler 1955 yılı içerisinde büyük inkişaflar kaydetmiş bulunmaktadır. Muhtelif NATO devletleriyle gerek Türkiye'de ve gerekse onların memleketlerinde birçok manevra ve tatbikatlara iştirak edilmiş, uçuş ve atış müsabakalarında hepimizin gururla ifti-

har edeceği neticeler ve birincilikler alınarak oarlardan aşağı olmadığımız ispat edilmiştir.

Havacılık sahasında ileri gitmiş devletlerin salâhiyetli şahısları Türk havacılarının asrın en ileri teknik malzemesi olan Jet tayyarelerine in-tibak ve kullanmada gösterdikleri başarıları gerek söz ve gerekse yazı ile mütaaddit defalar ifade etmiştir.

7. Netice olarak şunu ifade edebiliriz ki; havacılık mesleki bahusus askerî havacılık bütün dünyada yüzde yüz emniyet bahşeden ve alınacak tedbirlerle tehlikelerin tamamen ortadan kaldırılacağı bir seviyeye henüz ulaşmamıştır.

Az miktar tayyareyle yakın ve kuvvetli düşmanlarımızın adedce üstün kuvvetleriyle mücadele edebilmek ancak personeli çok iyi yetiştirmekle mümkündür. Bu da fazla miktarda uçmakla elde edilebilir. Bu bakımdandır ki 1954 yılına nazaran 1955 yılı içerisindeki uçuşlarımız bir evvelki yıla nispetle bir misli fazla olarak tahakkuk ettirilmiştir.

Muasırd devletlerin seviyesine ulaşabilmek, dolayısıyla büyük iş görebilmek için de büyük tehlikelerin risk edilmesi esas olduğu kanaati umumi-dir. Yeter ki bu riskler alınırken, alınması gereken emniyet tedbirleri de gözden uzak bulundurulmasın ve kifayetsiz insanlara büyük vazifeler yüklenmesin. Bu husus da Hv. Kuvvetlerimizin gayesi olarak daima göz önünde bulundurulmaktadır.

Gayrimenkul Kiraları hakkındaki Kanunun muvakkat birinci maddesinin (ç) fıkrasının tâdiline dair Kanuna ikinci defa verilen reylerin neticesi

(Kanun kabul edilmiştir.)

Âza adedi	: 541
Rey verenler	: 322
Kabul edenler	: 314
Reddedenler	: 6
Müstenkifler	: 2
Neve iştirak etmeyenler	: 207
Münhal mebusluklar	: 12

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR

Arif Demirer

Osman Talu

Gazi Yiğitbaş

AGRI

Halis Öztürk

AMASYA

Faruk Çöl

Kemal Eren

İsmet Olgaç

ANKARA

Atıf Benderlioğlu

Dağistan Binerbay

Hamdi Bulgurlu

Osman Şevki Çiçekdağ

Ramiz Eren

Muhlis Ete

Abdullah Gedikoğlu

Seyfi Kurtbek

Hâzım Türegün

Fuad Zincirkıran

ANTALYA

Kenan Akmanlar

Fatin Dalaman

Enver Karan

Attilâ Konuk

Ahmet Tekelioğlu

AYDIN

Nail Geveci

Etem Menderes

A. Baki Ökdem

Cevat Ülkü

BALIKESİR

Vacid Asena

Mücteba İştin

Arif Kalıpsızoğlu

M. Halûk Timurtaş

Sıtkı Yırcalı

BİLECİK

İsmail Selçuk Çakıroğlu

Talât Oran

Yümnü Üresin

BİNGÖL

Necati Aras

Sait Göker

Ekrem Yıldız

BITLİS

Nusrettin Barut

BOLU

Reşat Akşemsettinioğlu

Selâhattin Buysal

Fahri Belen

Sabri Çonkar

Mithat Dayıoğlu

Ahmet Hatı

Lûtfi Oğultürk

BURDUR

Hüseyin Çimen

Mehmet Özbeci

BURSA

Selim Ragıp Emec

Muhlis Erdener

Sadettin Karacabey

Hulûsi Köymen

Halûk Şaman

Ali Ferruh Yücel

Baha Cemal Zağra

ÇANAKKALE

Nureddin Fuad Alp-

kartal

Bedi Enüstün

Emîn Kalafat

Servet Sezgin

Fatin Rüştü Zorlu

ÇANKIRI

İbrahim Aydın

Kenan Çıgman

Asım Emrem

Tahsin Uygur

ÇORUH

Mecit Bumin

Hilmi Çeltikçioğlu

Yaşar Gümüşel

ÇORUM

Sedat Baran

M. Kemal Biberioğlu

Şevki Gürses

Ali Rıza Kılıçkale

Cevat Köstekçi

Kemâl Terzioğlu

DENİZLİ

Baha Akşit

Mustafa Gülcügil

İsmail Hadımlıoğlu

Ali Rıza Karaca

Mehmet Karasan

Osman Ongan

A. Hamdi Sancar

Refet Tavashioğlu

DIYARBAKIR

Fikri Arıç

Yusuf Azizoğlu

Mustafa Ekinci

İhsan Hamid Tığrel

Halil Turgut

Mehmed Hüsrev Ünal

EDİRNE

Mehmet Enginün

Cemal Köprülü

Rükneddin Nasuhioğlu

Kemal Yaşınkılıç

ELAZİĞ

Selâhattin Teker

Mehmet Şevki Yazman

ERZİNCAN

Hüsnü Çanakeç

Mustafa Rahmi Sanalan

Tevfik Şenocak

Veysel Varol

ERZURUM

Rıfki Salim Burçak

Zeki Çavuşoğlu

Sabri Erduman

Şevki Erker

Abdülkadir Eryurt

Cemil Önder

Rıza Topcuoğlu

Esat Tuncel

ESKİŞEHİR

Abidin Potuoğlu

Kemal Zeytinoğlu

GAZİANTEP

Abdülkadir Atik

Samih İnal

Süleyman Kuranel

Salâhattin Ünlü

GİRESUN

Tahsin İnanç

Abdullah İzmen

Doğan Köymen

Mazhar Şener

GÜMÜŞANE

Zeki Başağa

İsmail Hakkı Baykal

Ekrem Ocaklı
Sabri Özcan San
HAKKÂRI
Übeydullah Seven
HATAY

A. Feyzi Atahan
Abdullah Cilli
İÇEL

Refik Koraltan
Aziz Köksal
Mehmet Mutlugil
İSTANBUL

Necmi Ateş
Nazim Bezmen
Ali Fuad Cebesoy
Seyfi Gögen
Aleksandros Hacıpulos
Ziya Köktürk
Naci Kurt
Emin Onat
Mükerrem Sarol
Nizamettin Âli Sav
Zeki Rıza Sporel
Nazlı Tıbar
Ahmet Topcu
Celâl Türkgeldi
Fahrettin Ulaş
Tahsin Yazıcı
İZMİR

Abdullah Aker
Behzat Bilgin
Muammer Çavuşoğlu
Arif Güngören
Rauf Onursal
Halûk Ökerez
Nuriye Pınar
Mehmet Ali Sebük
Abidin Tekon
KARS

Feyzi Aktaş
Sırrı Atalay
Remzi Çakır
Hasan Erdoğan
Turgut Göle
Kemal Güven
Rıza Yalçın
Ali Yeniaras
KASTAMONU

Basri Aktaş
Nâzım Batur

Süleyman Çağlar
Hilmi Dura
Salim Esen
Muzaffer Kuşakçioğlu
Ali Muzaffer Tanöver
Ziya Termen

KAYSERİ

Osman Nuri Deniz
Servet Hacıpaşaoğlu
İbrahim Kirazoğlu
Hakkı Kurmel
Ömer Mart

KIRKLARELİ

Şefik Bakay
M. Ali Ceylân
Hüsnü Yaman

KIRŞEHİR

Osman Alışiroğlu
Ahmet Bilgin
Osman Bölükbaşı
Mehmet Mahmudoğlu
Tahir Tager

KOCAELİ

Nüzhet Akın
Ekrem Alican
Hamza Osman Erkan
Kâzım Meriç
Cemal Tüzün
Nüzhet Unat
Sadettin Yalın

KONYA

Abdürrahman Fahri A-
ğaoğlu
Hamdi Ragıp Atademir
Hidayet Aydın
Mustafa Bağrıaçık
Sıtkı Salim Burçak
Abdi Çilingir
Muhittin Güzelkılınç
Muammer Obuz
Himmet Ölçmen
M. Rüştü Özal
Halil Özyörük

KÜTAHYA

Ahmet İhsan Gürsoy
Ahmet Kavuncu
Süleyman Süruri Na-
suhoglu
İhsan Şerif Ösgeç
Nihat Haluk Pepeyi

İsmail Hakkı Veral
MALATYA

Esat Doğan
İsmet İnönü
Abdullah Köroğlu
Mehmet Fahri Oral
Hilmi Özbay

MANİSA

Samet Ağaoğlu
Yunus Muammer Ala-
kant

Hikmet Bayur
Şemi Ergin
Melih Koçer
Nafiz Körez
Muzaffer Kurbanoglu
Sudi Mihçioğlu

MARAS

Abdullah Aytemiz
Nedim Ökmen
Mazhar Özsoy

MARDİN

Abdürrahman Bayar
Bahaettin Erdem
Abdülkadir Kalav
Reşit Kemal Timuroğlu

MUĞLA

Turhan Akarea
Yavuz Paşamehmetoğlu

MUŞ

Şemsi Ağaoğlu
NİĞDE
Ali Ulvi Arıkan
Sadettin Ertur
Ahmed Nuri Kadioğlu
Cavit Kavurmacıoğlu
Hasan Hayati Ülkün
Zihni Üner

ORDU

Bekir Baykal
Mehmet Cemil Bengü
Fazlı Ertekin

RİZE

İzzet Akçal
Kemal Balta
Mehmet Fahri Mete
Ahmet Morgil

SAMSUN

Ekrem Anıt
Abdullah Eker

Ömer Güriş
Abdullah Keleşoğlu
Muhittin Özkefeli
Hamdi Tekay
Ferid Tüzel
Şükrü Uluçay
Hâdi Uzer

SEYHAN

Mustafa Akçalı
Sedat Barı
Enver Batumlu
Ahmet Kırık
Sinan Tekelioğlu
Nurullah İhsan Tolon
Ahmet Topaloğlu
Mehmet Ünalı

SİNOB

Şerafettin Ayhan
M. Vehbi Dayıbaş
Nuri Sertoğlu
Server Somuncuoğlu
Haşim Tarı

SİVAS

Hüseyin Çitil
Şeyki Ecevit
Kâzım Oskay
Rifat Ökten
Bahattin Örnekol
M. Nurettin Turgay
Meanduh Turhan
Hüseyin Yüksel

TEKİRDAĞ

Ferid Alpiskender
Zeki Erataman
Samim Yücedere

TOKAD

İhsan Baç
Hulûsi Bozbeyoğlu
Ahmet Gürkan
Osman Hacıbaloglu
Ömer Sunar
Mehmet Şahin

TRABZON

Halit Ağanoğlu
Mahmut Goloğlu
Muzaffer Harunoğlu
Selâhattin Karayavuz
Emrullah Nutku
Pertev Sanaç
İsmail Şener

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu
Osman Turan

TUNCELİ

Bahri Turgut Okaygün
Fethi Ülkü

URFA

Feridun Ayalp
Feridun Ergin

Mehmet Hatiboğlu
Celâl Öncel
Saim Önhon
Aziz Özbay

UŞAK

Yusuf Aysal
Orhan Dengiz
Hâcım Yılmaz

VAN

Hamit Kartal

YOZGAD

Danyal Akbel
İhsan Aktürel
Talât Alpay
Mahmut Ataman
Ömer Lûtfi Erzurum-
luoğlu
Numan Kurban
Hâşim Tathoğlu

Ali Ünlüsoy
ZONGULDAK
Sebati Ataman
Suat Başol
Necati Diken
Hakkı Hilâleci
Cemal Kıpçak
Nusret Kirişcioğlu
Edibe Savar
Avni Yurdabayrak

[Reddedenler]

AFYON KARAHISAR

Murad Âli Ülgen

BURSA

Kenan Yılmaz

ÇORUM

Yakup Gürsel
Hüseyin Ortakcioğlu

KASTAMONU

Nazifi Şerif Nabel

URFA

Muzaffer Timur

[Müstenkifler]

GAZİANTEP

Ali Ocak

SİİRD

Mehmet Daim Süalp

[Reye iştirak etmeyenler]

AFYON KARAHISAR

Rıza Çerçel
Sıtkı Koraltan
Kemal Özçoban
Hüseyin Tiryakioğlu

AĞRI

Kasım Küfrevi
Nimet Sümer
Celâl Yardımcı (V.)

AMASYA

Hâmit Koray
Mustafa Zeren

ANKARA

Muhlis Bayramoğlu
Ömer Bilen
Muzaffer Ergüder
Mümtaz Faik Fenik (I.)
Zafer Gökçer
Necmi İnanç
Şeref Kâmil Mengü
Talât Vasfi Öz
Fuad Seyhun
Mümtaz Tarhan (V.)
Âliye Temuçin

ANTALYA

Asım Okur

Burhanettin Onat
Ahmet Tokuş

AYDIN

Necati Çelim
Namık Gedik
Nihat İyriboz
Zâhtü Uray

BALIKESİR

Esat Budakoğlu (V.)
Mekki Said Esen

Enver Güreli
Halil İmre

Ahmet Karagür
Ahmet Kocabıykoğlu
(İ. Â.)

Yahya Pelvan
Muharrem Tunçay
Sırrı Yırcalı

BİLECİK

Şevki Hasırcı
BITLİS

Selâhattin İnan (I.)

BOLU

İhsan Gülez

BURDUR

Fethi Çelikbaş

Behçet Kayaalp
BURSA

Raif Aybar
Sabahattin Çıracıoğlu
Müfit Erkuyumcu
Agâh Erozan
İbrahim Öktem

ÇANAKKALE

Safaeddin Karanakçı
İhsan Karasioğlu
Nuri Togay

ÇANKIRI

Tahir Akman (I.)
Celâl Boynuk

ÇORUH

Muzaffer Önal

ÇORUM

Baha Koldaş

DENİZLİ

Ali Çobanoğlu

DIYARBAKIR

Ragıp Karaosmanoğlu

EDİRNE

Hasan Maksudoğlu
Sebahattin Parsoy

ELÂZİĞ

Suphi Ergene (I.)
Hüsnü Göktuğ
Ömer Faruk Sanaç

ERZİNCAN

Sadık Perinçek

ERZURUM

İshak Avni Akdağ (I.)
Bahadır Dülger
Hâmid Şevket İnce
Hasan Numanoğlu

ESKİŞEHİR

Muhtar Başkurt
Hasan Polatkan
İsmail Sayın
Hierî Sezen

GAZİANTEP

Ekrem Cenani
İhsan Dai
Cevdet San

GİRESUN

Hamdi Bozbağ
Ali Naci Duyduk
Hayrettin Erkmen
Adnan Tüfekcioğlu

GÜMÜŞANE

Halis Tokdemir
Halit Zarbun

HATAY

Ali Muhsin Bereketoğlu
Şekip İnâl
A. Mithat Kuseyrioğlu
Şemsettin Mursaloğlu
Celâl Ramazanoğlu
Şevket Sarıçalı

İÇEL

Rüştü Çetin (İ.)
Yakup Çukurova
Hüseyin Fırat
İbrahim Gürgen
Hidayet Sinanoğlu

İSPARTA

İrfan Aksu
Said Bilgiç
Kemal Demiralay
Tahsin Tola
Zühtü Hilmi Velibeşe

İSTANBUL

Celâl Bayar (Reisicum-
hur)
Faruk Nafiz Çamlıbel
Hâdi Hüsman (V.)
Lûtfi Kırdar
Fuad Köprülü (V.)
Adnan Menderes (Baş-
vekil)
Nadir Nadi
Hanri Soriano
Hamdullah Suphi Tan-
rıöver
Zakar Tarver
Füruzan Tekil
Nuri Yamut (İ.)
İZMİR
Mehmet Aldemir (İ. A.)
Nebil sadi Altuğ
Pertev Arat
Cihad Baban

Muzaffer Balaban
Sadık Giz
Necdet İncekara
Osman Kapani
İlhan Sipahioğlu
Behçet Uz
Ekrem Hayri Üstündağ

KARS

Mehmet Hazer
İbrahim Us

KAYSERİ

Fikri Apaydın (Rs. V.)
Emin Develioğlu
Kâmil Gündes

KIRKLARELİ

Fikret Filiz

KOCAELİ

Ziya Atıç
Hamdi Başak
Selâmi Dinçer
Sefer Göksel
Turan Güneş

KONYA

Tevfik Fikret Baran
Remzi Birand
Ziyad Ebüzziya
Reyhan Gökmenoğlu
Mekki Keskin
Ahmet Koyuncu
Tarık Kozbek
Sabahattin Sönmez

KÜTAHYA

Ali Galib Bubik
Osman Özbilen

MALATYA

Ahmet Fırat
Mehmet Kartal
Kâmil Kırıkoğlu
Nuri Ocakcıoğlu (İ.)
Mehmet Zeki Tulunay
Tevfik Ünsalan
Nüvit Yetkin

MANİSA

Hayri Büke
Adnan Karaoşmanoğlu
Fevzi Lûtfi Karaoş-
manoğlu

Muhlis Tümay

MARAS

Ahmet Bozdağ
Ahmet Kadoğlu
Mahmut Karaküçük
Remzi Öksüz

MARDİN

Etem Aybar
Cevdet Öztürk
Halim Şatana

MUĞLA

Zeyyat Mandalinci
Nuri Özsan
Nâtık Poyrazoğlu
Akif Sarıoğlu

MUŞ

Şefik Çağlayan
Gıyasettin Emre

NİĞDE

Hüseyin Avni Göktürk
(V.)
Hüseyin Ülkü

ORDU

Refet Aksoy
Feyzi Boztepe
Fazıl Erim
Sabri İşbakan
Selâhattin Orhon

Memiş Yazıcı

RİZE

Hüseyin Agun
Osman Kavrakoğlu

SAMSUN

Salim Çonoğlu
Rami Ozan Gümüšoğlu
Tevfik İleri

SEYHAN

Zahit Akdağ

Cavid Oral
Salim Serçe
Lûtfi Sezgin
İsmet Uslu

SİİRD

Suat Bedük
Baki Erden
Veysi Oran

SİNOB

Muhit Tümerkan

SİVAS

Ercüment Damalı
Nuri Demirağ (İ.)
Abdurrahman Doğruyol
Etem Erdinç
Nurettin Ertürk
Ahmed Özel (V.)

TEKİRDAĞ

İsmail Hakkı Akyüz
Necmi Arman (İ.)

Fethi Mahramlı

TOKAD

Selâhattin Gülüt
Hasan Kanga
Yusuf Ulusoy

TRABZON

Sabri Dilek (İ.)
Süleyman Fehmi Ka-
laycıoğlu
Sami Orberk (İ.)

TUNCELİ

Arslan Bora

URFA

Hasan Oral

UŞAK

Hakkı Gedik

VAN

Hilmi Durmaz
Muslih Görentaş
Kemal Yörükoğlu

ZONGULDAK

Hüseyin Balık
Sabih Durak

[Münhal Mebusluklar]

Afyon	Karahisar	1	Diyarbakır	1	Kastamonu	1	Zonguldak	1
Aydın		1	Eskişehir	1	Kayseri	2		—
Bursa		1	İstanbul	1	Kırklareli	1		12
Çorum		1						